

Lokal och regional klimatomställning – underlag inför klimatpolitisk handlingsplan 2023

Remiss från Miljödepartementet
Remisstid den 15 december 2022

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Åsa Lindhagen

Sammanfattning av ärendet

Enligt klimatlagen (2017:720) ska regeringen ta fram en ny klimatpolitisk handlingsplan vart fjärde år. För att ta fram underlag till nästa klimatpolitiska handlingsplan gav regeringen i mars 2021 tre parallella uppdrag, ett till Länsstyrelsen i Uppsala län om lokal och regional klimatomställning, ett till Trafikanalys om transporterens klimatomställning samt ett till Tillväxtanalys om näringslivets klimatomställning. Uppdraget till Länsstyrelsen var att ta fram analyser och förslag till styrmedel och andra åtgärder som bidrar till en lokal och regional klimatomställning i hela landet. Det remitterade förslaget identifierar hinder för det fortsatta arbetet och föreslår ett antal åtgärder och satsningar.

Miljödepartementet har remitterat förslagen till staden för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden och Stockholms Stadshus AB.

Arbetsmarknadsnämnden och Stockholms Stadshus AB har meddelat att de avstår från att svara på remissen. Exploateringsnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt trafiknämnden har inkommit med kontorsyttranden som svar på remissen. Idrottsnämnden har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret ser positivt på huvuddelen av förslagen som remitterats ut, men konstaterar att nya initiativ tydligen måste samordnas med redan existerande. Vidare framförs att det är viktigt att den nationella klimatpolitiken är långsiktigt och

att beslutade reformer och styrmedel ska ligga fast och att ändringar i dessa, exempelvis den aviserade sänkningen av reduktionsplikten, tydligt kommer att försvåra Stockholms stads uppfyllelse av uppsatta klimatmål.

Exploateringskontoret delar slutsatsen att en snabb klimatomställning kräver ett utökat samarbete för implementering och välkomnar förslagen att tillsätta en nationell samordnare och att skapa ett kommunalt klimatlyft.

Fastighetsnämnden ser positivt på förslagen i utredningen men understryker att det behövs personella resurser på förvaltningarna för att kunna ta del av stöden.

Kulturnämnden har inga synpunkter på remissen.

Kyrkogårdsförvaltningen ställer sig positivt till förslagen och ändringar som främjar och utvecklar klimatarbetet.

Miljöförvaltningen ser positivt på en satsning på lokal och regional klimatomställning, men menar att det är viktigt att framtida medel föreslås utifrån vad som gör största möjliga klimatnytta. Förvaltningen understryker att det krävs en fortsatt analys för att prioriteringar i arbetet ska kunna göras, men lyfter att satsningar i större kommuner kan leda till en högre klimatnytta än i mindre kommuner.

Servicenämnden är positiv till underlaget för klimatpolitisk handlingsplan och lyfter att Upphandlingsmyndigheten bör ha en viktig roll i att ta fram vägledningar och riktlinjer.

Trafikkontoret ställer sig positiv till utredningens syfte men hade välkomnat fler konkreta förslag som möjliggör för kommuner att minska klimatpåverkan. Kontoret lyfter frågan om att ge kommuner styrmedel över miljözoner som ett sätt att styra mot minskad klimatpåverkan.

Utbildningsnämnden ställer sig positivt till förslagen i remissen och konstaterar att deras möjlighet att minska sin klimatpåverkan främst ligger inom området inköp.

Föredragande borgarrådets synpunkter

För att bidra till Parisavtalets mål har Stockholms stad antagit några av de mest ambitiösa klimatmålen för städer i världen. Stadens organisation ska vara fossilbränslefri 2030 och hela staden fossilbränslefri 2040. Staden ska därutöver vara klimatpositiv 2030.

För att nå dessa mål krävs att nationell och EU-lagstiftning möjliggör en snabb klimatomställning. Det krävs tydliga och långsiktiga förutsättningar för att kommuner, näringsliv och individer ska våga investera i omställningen. Vidare krävs nationella medel och en fungerande samverkan mellan statliga, regionala och lokala aktörer för att nå målen.

Jag välkomnar därför utredningens förslag som syftar till att stärka arbetet inom dessa områden, såsom tillsättandet av en nationell samordnare, framtagandet av en färdplan

för kommuners och regioners klimatomställning samt skapandet av ett kommunalt klimatlyft.

För att arbetet ska kunna åstadkomma förändring krävs att de medel som avsätts prioriteras till de områden där klimatnyttan är störst. Jag vill i sammanhanget lyfta behovet av att städer får en viktig roll i arbetet då de i dag står för en betydande del av utsläppen och därför särskilt behöver prioriteras om utsläppen ska minskas i nödvändig takt.

För att Sverige ska kunna leva upp till sina klimatåtaganden är det av högsta vikt att alla politikområden bidrar till att nå klimatmålen. Såsom flera förvaltningar påpekat påverkar exempelvis en sänkning av reduktionsplikten för bensin och diesel Stockholms stads möjligheter att nå sina klimatmål. Att regeringen agerar på detta sätt mitt i en global klimatkris är oerhört beklagligt.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 30 november 2022

Åsa Lindhagen

Bilaga

Remiss - Lokal och regional klimatomställning – underlag för klimatpolitisk handlingsplan 2023, dnr KS 2022/1023-1.2

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Kampen för klimatet och miljön är vår tids ödesfrågor. I grunden är det frihetsfrågor för kommande generationer. Stockholm skall klara sina åtaganden inom Paris-avtalet men vi skall också gå i täten så att detta sker. Klimatmålet skall nås genom en ekonomi i tillväxt och genom innovation i grön teknik. Politiken skall stå för långsiktighet och förutsägbarhet, och spelreglerna skall vara tydliga för samhällets aktörer. Liberal klimatpolitik är inte symbolpolitik.

Stockholm ska vara fossilfritt och klimatpositivt senast 2040, stadens organisation ska vara fossilfri 2030 och trafiken i innerstaden skall gå på el 2030. Målen ligger i linje med Paris-avtalets intentioner. Stadens antagna miljöprogram och klimathandlingsplan vägleder stadens klimatarbete. Stadens koldioxidbudget visar att både stadens organisation och staden som helhet är på väg att nå målen.

Det krävs dock fortsatt samverkan och arbete av samhällets olika aktörer, såväl som av EU, staten, regioner, kommuner och näringsliv för att nå klimatmålen. Vi välkomnar flera av utredningens förslag, såsom tillsättandet av en nationell

samordnare, myndighetslyft, förstärkt upphandling, framtagandet av en färdplan för kommuners och regioners klimatomställning samt skapandet av ett kommunalt klimatlyft. Avsatta medel bör gå till största möjliga klimatnytta och det bör beaktas att storstäder som Stockholm har stora utsläpp men även stora möjligheter och egna utmaningar att ställa om.

Liksom trafikkontoret hade vi gärna sett mer fokus och skarpa förslag på hur samhället skall elektrifieras. Transportsektorn måste ställa om och staden satsar på kraftigt utökad laddinfrastruktur för elfordon. Lagstiftningen försvårar och fördyrar dock arbetet, inte minst för laddstolpar på gatumark. Vi hade gärna sett nya förslag på området, och på hur samhället genom incitament och styrmedel, såsom differentierade parkeringsavgifter och trängselavgifter kan styra mot en elektrifierad fordonsflotta.

Tillgång till ren el är avgörande för att nå klimatmålen och kapacitet och tillgång till el måste finnas i hela staden. Utan tillförlitlig elkapacitet hotas dock inte bara utbyggnaden av laddstolpar, utan även annan omställning och stadens möjlighet att växa. Tillgång till ren el möjliggör bl.a. elektrifiering av flyg och utbyggnad av tågnätet. Bromma flygplats kan på sikt omvandlas till en helt elektrifierad flygplats. Tågförbindelser från Stockholm ut i Europa behöver kraftigt förbättras. För Stockholm och Sverige skulle det innebära nya möjligheter inom klimatarbetet, såväl som inom företagande, konkurrenskraft och forskning. Vi uppmanar den nationella nivån att stimulera innovation och skapa förutsättningar för ett hållbart resande. Då kan Stockholm fortsatt vara ett klimatiföredöme och bidra till regionens och Sveriges besöksnäring och attraktionskraft.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L) med hänvisning till Liberalernas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ärendet

Enligt klimatlagen (2017:720) ska regeringen ta fram en ny klimatpolitisk handlingsplan vart fjärde år som beskriver regeringens klimatarbete, åtgärder och åtaganden så att klimatmålen nås. För att ta fram underlag till nästa klimatpolitiska handlingsplan gav regeringen i mars 2021 tre parallella uppdrag, ett till Länsstyrelsen i Uppsala län om lokal och regional klimatomställning, ett till Trafikanalys om transporternas klimatomställning samt ett till Tillväxtanalys om näringslivets klimatomställning. Uppdraget till Länsstyrelsen var att ta fram analyser och förslag till styrmedel och andra åtgärder som bidrar till en lokal och regional klimatomställning i hela landet. Det kan även handla om förändringar som gör att kommuner, regioner och andra relevanta aktörer bättre kan tillvarata befintliga stöd, insatser och andra åtgärder från nationell nivå.

Det remitterade underlaget beskriver att kommuner och regioner redan idag har betydande frihet att utforma klimatåtgärder inom till exempel upphandling, planering och energieffektiviseringar. Goda exempel på klimatarbete i olika typer av kommuner finns men samtidigt är klimatarbetet fragmenterat och sker inte strategiskt och systematiskt överallt. Det remitterade underlaget menar att klimatområdet präglas av kortsiktig projektfinansiering vilket försvårar ett konsekvent och långsiktigt arbete, och att klimatområdet ofta prioriteras ner om det upplevs dra resurser från områden som vård, skola och omsorg.

Tre huvudkategorier av hinder identifierades i analysen. De utgörs av brist på eller otillräcklig omfattning av vision, riktning, mål och ledarskap, brist på organisatorisk kapacitet och resurser för hållbar omställning, samt otillräckliga ramvillkor och kravnivåer.

För att minska hindren och öka möjligheterna har olika paket av förslag formulerats för stärkt genomförandekraft lokalt och regionalt. Nedan redogörs kortfattat för de tio förslag som underlaget lägger fram.

Regeringen föreslås tillsätta en nationell samordnare med uppdrag att öka takten och underlätta för kommuner och regioners klimatomställning. Samordnaren ska leda arbetet med en färdplan för kommuners och regioners klimatomställning som är en ömsesidig överenskommelse med stöd och åtaganden. Sammanlagt bedöms behovet av statliga medel uppgå till runt 200 miljoner kronor per år fram till 2030.

Ett myndighetslyft ska ske för att mer samordnat underlätta för kommuners och regioners klimatomställning. Arbetet ska bestå av myndighetssamverkan, en utvecklad kunskapsarena för klimatneutrala och hållbara samhällen, etablerande av en rådgivningscentral för försöksverksamhet för kommunala och regionala aktörer, samt utveckling av klimatstatistik. Statliga medel på sammanlagt cirka 40 miljoner kronor per år bedöms behövas fram till och med 2030.

Ett kommunalt klimatlyft för ökad genomförandeförmåga lokalt föreslås. Förslaget innebär ett flerårigt stöd för att möjliggöra etablering av en klimatomställningsfunktion i samtliga kommuner. Stödet ska bidra till att öka

förmågan hos kommuner att ta ett helhetsperspektiv, stärka intern och extern samverkan samt öka förmågan att erhålla externa medel för genomförande av klimatåtgärder. Stödnivån föreslås vara en miljon kronor per kommun per år.

Ett statligt uppdrag föreslås för framtagande av en standardiserad redovisning av klimatåtgärder och klimatpåverkan för kommuner och regioner. De statliga medlen som behövs uppskattas till cirka 4 miljoner kronor per år under tre år.

Länsstyrelserna föreslås få ett förstärkt uppdrag och ökad finansiering för att stödja den regionala klimatomställningen. Förstärkningen kan användas till kunskapsspridning, metodutveckling, processtöd och annan koordinering och samordning inklusive medfinansiering. Förslaget bedöms kräva en ökad finansiering med 50 miljoner kronor per år från 2024 till och med 2030.

Regionala funktioner för upphandlingssamordning föreslås, som ska ge utökad stöd till framför allt kommuner. Medel föreslås kunna sökas för utveckling och tillämpning av klimatkrav i upphandling. Med ett stöd på cirka 2,5 miljoner kronor per sökande part finns möjlighet till både tjänst och projekt.

En regional mobilitetssamordningsfunktion föreslås. Medel föreslås kunna sökas av respektive region och omfatta både medel för en samordningsfunktion och medel för åtgärder. Genom åtgärder som minskar bilberoendet, gynnar gång-, cykel-, och kollektivtrafik samt tar vara på digitaliseringens möjligheter, finns möjligheter att snabbt minska transportutsläppen utan att tumma på samhällets funktioner. Medel kan sökas via Trafikverket och föreslås omfatta ca 80 miljoner kronor per år fram till 2030.

Upphandlingsmyndigheten föreslås få medel att ta fram vägledningar för utformning av kommuners och regioners upphandlingsriktlinjer. Utökade medel om cirka 5 miljoner kronor per år under tre år bedöms krävas.

Stöd föreslås för en kompetenssatsning för ökad kolinbindning genom återvätning av tidigare utdikad skogsmark.

Avslutningsvis föreslås en utredning om hur stora energi- och eleffektanvändande verksamheter kan omfattas av tillståndsplikt enligt miljöbalken, för att uppnå en ökad helhetsbedömning av långsiktigt lämplig lokalisering och utformning ur energi- och effektsynpunkt. Exempel på verksamheter som avses är datacenter och större laddinfrastrukturer.

Totalt för samtliga förslag bedöms behovet av statliga medel vara 800-900 miljoner kronor per år för åren 2024 till och med 2030.

Förslagen i detta uppdrag ska ses som en del av en helhet bestående av flera olika initiativ och utredningar med bäring på klimatomställning. Även förslag som ges i de parallella uppdragen om transporternas och näringslivets klimatomställning har en avgörande roll i den lokala och regionala klimatomställningen. Exempelvis kan

reduktionsplikten, enligt det remitterade underlaget, bidra till att lokala och regionala transportutsläpp minskar kraftigt.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden och Stockholms Stadshus AB.

Arbetsmarknadsnämnden och Stockholms Stadshus AB har meddelat att de avstår från att svara på remissen. Exploateringsnämnden, kyrkogårdsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt trafiknämnden har inkommit med kontorsyttranden som svar på remissen. Idrottsnämnden har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 8 november 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Av kommunfullmäktiges budget 2022 framgår att Stockholm ska vara världsledande i det globala arbetet med att förverkliga Parisavtalets målsättningar i klimatarbetet, där staden intar rollen som en internationell förebild.

Stadens *Miljöprogram 2020-2023* slår fast klimatmålen om ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040 och en fossilfri organisation 2030.

Enligt stadens *Klimathandlingsplan 2020-2023* är det viktigt för måluppfyllelsen att den nationella nivån ger förutsättningar för fossilfrihet genom att arbeta med utvecklade styrmedel och undanröjande av lagliga hinder, inte minst på transportområdet.

Stadsledningskontoret konstaterar att det remitterade underlaget ger ett flertal förslag på hur regionalt och lokalt klimatarbete kan stärkas, och stadsledningskontoret ser positivt på huvuddelen av dem. De ekonomiska volymerna som föreslås är relativt stora, vilket talar för att förslagen kan göra skillnad vad gäller uppfyllelse av klimatmålen.

Stadsledningskontoret ser positivt på förslagen att inrätta en nationell samordnare, att göra ett myndighetslyft och ett kommunalt klimatlyft för ökad genomförandeförmåga. Dock är det viktigt att dessa initiativ tydligt samordnas med de arbeten som redan pågår. I synnerhet deltar Stockholms stad i det statliga strategiska innovationsprogrammet *Viable Cities* som syftar till att stödja kommuner i en snabbare klimatomställning. Detta program samlar 23 kommuner samt flera myndigheter och lärosäten vilket gör det till en betydelsefull kraft i klimatarbetet. De utökade stöd som det remitterade underlaget föreslår bör tydligt ansluta till detta

program och bygga vidare på den omställningsmodell och de innovativa arbetsformer som utvecklats i programmet.

Stadsledningskontoret ser positivt på förslagen till ekonomiskt stöd till kommuner för att stärka förmågan att ställa klimatkrav i upphandlingar och för genomförande av mobilitetsåtgärder. Stadsledningskontoret anser att det i synnerhet behövs ekonomiskt stöd för en snabb uppskalning av innovativa lösningar, särskilt där det ännu inte finns etablerade affärsmodeller. Elektrifieringen av trafiken är ett område som går mycket snabbt och där ekonomiskt stöd till utbyggnaden av infrastruktur är viktigt.

Stadsledningskontoret ställer sig huvudsakligen positivt till förslagen till ett stärkt regionalt klimatarbete. Medel för regionala funktioner för upphandlingssamordning och mobilitetssamordning föreslås kunna sökas av respektive region vilket stadsledningskontoret anser kan möjliggöra konkreta och samordnade satsningar inom viktiga områden. Däremot kan stadsledningskontoret endast stödja förslaget om att länsstyrelserna ska få ett förstärkt uppdrag på villkor att detta riktas mot att stärka befintliga samarbeten med region och kommuner, och att det inte äventyrar andra uppdrag som länsstyrelserna har.

Sedan remissförslaget färdigställdes har regeringen aviserat ett antal förändringar av beslutade styrmedel. Stadsledningskontoret anser att det är viktigt att den nationella klimatpolitiken är långsiktig med reformer och styrmedel som ligger fast som invånare, kommuner, regioner och näringsliv kan förhålla sig till. Att ändra fattade beslut kan ha tydligt negativ inverkan på kommuners uppfyllelse av klimatmålen och på företagens marknadsförutsättningar med bland annat ökade risker. Exempelvis kan en sänkning av reduktionsplikten till EU:s miniminivå som aviserats av regeringen tydligt försvåra för Stockholms stads uppfyllelse av uppsatta klimatmål.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen anser remissen besvarad i enlighet med vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Exploateringskontoret

Exploateringskontorets tjänsteutlåtande daterat den 26 oktober 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Exploateringskontoret ser positivt på att underlaget har tagits fram och att en översyn har gjorts över hur kommuner och regioners klimatarbete kan stärkas och samordnas. Kontoret delar utredningens slutsats att en snabb klimatomställning kräver ett utökat samarbete för implementering av fungerande lösningar som är kostnadseffektiva och tycker att det är bra att förslagen är utformade som stöd.

Ledarskap för klimatomställning

Exploateringskontoret ställer sig positivt till förslaget om att tillsätta en nationell samordnare för att stärka och konkretisera regioner och kommuners arbete med klimatomställning. Kontoret tycker vidare att det är bra att Färdplan för kommuner och regioners klimatomställning som föreslås har en tydlig tidplan.

Myndighetslyft för kommuners och regioners klimatomställning

Exploateringskontoret välkomnar förslaget om ökad myndighetssamverkan och delar utredningens slutsats att det är väsentligt att myndigheter säkerställer att regler, förordningar och stöd inte skapar målkonflikter för kommuner och regioner i arbetet med klimatomställning.

Kommunalt klimatlyft

Klimatomställningsfunktion på strategisk nivå hos kommuner Förslaget möjliggör för kommuner att söka fleråriga statligamedel för en klimatomställningsfunktion eller andra åtgärder som bidrar till klimatomställning. I Stockholms stad finns sedan tidigare en klimatchef, som har en samordnande funktion för stadens klimatarbete, vilket exploateringskontoret anser är positivt.

Standardiserad redovisning av klimatåtgärder

Exploateringskontoret anser att förslaget om standardiserad redovisning av klimatåtgärder och klimatpåverkan för kommuner och regioner är bra eftersom en mätbar uppföljning är till nytta för att synliggöra arbetet och sätta mål. Kontoret vill dock framhålla att det är viktigt att redovisningen utgår från kommuners behov och anser att det inte får innebära en allt för stor administrativ börda som tar tid från annat som också är prioriterat i den kommunala verksamheten. Kontoret ser fördelar med att lättare kunna jämföra olika kommuner och regioners resultat, men kan inte bedöma om Sveriges kommuner och regioner (SKR) eller Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) är mest lämpade att ta fram standarden. Vidare delar kontoret utredningens slutsats att det är viktigt att lokal och regional klimatdata håller tillräcklig kvalitet.

Regionalt klimatlyft

Förstärkt uppdrag till länsstyrelsen för att leda och koordinera energi- och klimatomställning på lokal och regional nivå Exploateringskontoret ser positivt på möjlighet till ökat stöd från länsstyrelsen, inte minst genom tidig dialog i samhällsplaneringen, och delar utredningens slutsats att det är viktigt att länsstyrelsen genomför sitt uppdrag i nära dialog med regionala och lokala aktörer.

Regional upphandlingssamordning

Exploateringskontoret tycker att förslaget om en regional upphandlingssamordnare, i syfte att få fler att ställa klimatkrav i offentlig upphandling och effektivisera upphandlingar genom ökad samordning, är bra.

Regional mobilitet och tillgänglighetssamordningsfunktion

Utredningen föreslår ett flerårigt stöd till regionala samordningsfunktioner för ökad fossilfri mobilitet och tillgänglighet samt ökad transporteffektivitet för både person och godstransporter. Denna funktion föreslås att placeras på regionen och omfatta både medel för samordnarfunktion och medel för bland annat kampanjer och utbildningar. Samordningsfunktionen föreslås även vara regionens kontaktpunkt mot Trafikverket men kontoret anser att även Länsstyrelsen bör inkluderas.

Exploateringskontoret ser positivt på att regionen kan samverka kring mobilitet och transportbehovet då stadens mål om minskat bilresande inte stämmer överens med Trafikverkets basprognos för biltrafiken. Stockholmsregionen är dock en stor region med kommuner med olika förutsättningar och möjlighet till resor med till exempelvis cykel eller kollektivtrafik.

Exploateringskontoret anser att det behövs en större kunskap kring vilka mobilitetsåtgärder som ger störst effekt och hur kommunerna kan arbeta vidare med frågan. Kontoret anser därför att en samordnande funktion kan sprida kunskap med andra regioner och kommuner.

Exploateringskontoret delar utredningens analys om att rådigheten över transporter är komplext. Kontoret vill framhålla att kommunens påverkansmöjlighet är begränsad gällande stora trafikstråk som korsar kommungränserna.

Exploateringskontoret arbetar aktivt med att utveckla stadens vägar och gator och anser att vissa vägar och gator lämpar sig mindre bra för att utvecklas till ett urbant stråk. Vissa vägar och gator behöver fortsättningsvis vara med hög framkomlighet för fordonstrafik och där mervärdet för gång- och cykeltrafik är begränsat kopplat till platsens funktion och potential. Kontoret anser att urbana stråk främst är anpassade för gator som har potential att utvecklas till en levande stadsmiljö där vistelsevärden är höga.

Kompletterande förslag med särskild relevans för lokal och regional klimatomställning

Ökade klimatkrav i offentlig upphandling

Exploateringskontoret ställer sig positivt till förslaget om att ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att ta fram vägledning kring klimatkrav i offentlig upphandling. Kontoret tycker att förslaget om att riktlinjerna ska innehålla krav på uppföljning är bra. Kontoret tror och hoppas, i likhet med utredningen, att om fler kommuner och regioner ställer klimatkrav i upphandling kan det bidra till att säkerställa en tillräckligt stor och förutsägbar marknad för klimatsmarta lösningar och produkter. Vidare tycker kontoret att förslaget om tydliga riktlinjer kring när livscykelkostnadsanalyser ska användas, i syfte att uppnå långsiktig kostnadseffektivitet i projekt, är bra.

Ökad lokal implementeringsförmåga för kolbindning via återvätning

Exploateringskontoret delar utredningens syn på att åtgärder för ökad kolbindning är viktiga för att klara klimatmålen och tycker därför att förslaget om en kompetenssatsning kring återvätning av tidigare utdikad skogsmark är rimlig. Förslaget bedöms beröra kontoret i begränsad omfattning och ska vägas mot andra intressen i staden såsom behov av ytor för skyfallshantering, biologisk mångfald och behovet av nya bostäder.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 oktober 2022 följande.

1. Fastighetsnämnden godkänner kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Fastighetsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Fastighetskontorets tjänsteutlåtande daterat den 6 oktober 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Fastighetskontoret ser generellt positivt på förslagen i utredningen. Tillkommande stöd på alla nivåer är välkommet. Kommunerna står för en stor del av klimatomställningen, och möjligen kunde fördelningen mellan regional och kommunal nivå varit annorlunda och en större del av stödet riktats till kommunal nivå. För att ta del av stöden behövs även personella resurser på förvaltningarna.

Kulturnämnden

Kulturnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 oktober 2022 följande.

1. Kulturnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Kulturförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 14 oktober 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Utifrån kulturförvaltningens verksamhetsområden har kulturförvaltningen inga synpunkter på remissen.

Kyrkogårdsförvaltningen

Kyrkogårdsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 7 oktober 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Kyrkogårdsförvaltningen ställer sig positiv till förslag och ändringar som syftar till att främja och utveckla klimatarbetet.

Förvaltningen anser att de analyser och förslag till styrmedel som tagits fram i rapporten kan bidra till en lokal och regional klimatomställning i hela landet. Förslagen som presenteras för att införas under perioden 2023–2026 bidrar till att klimatmålen kan nås på ett mer långsiktigt hållbart och kostnadseffektivt sätt.

Stadens begravningsverksamhet präglas av hög medvetenhet kring aspekter som kan påverka klimatet och miljön och det pågår ett strukturerat miljöarbete avseende utsläpp, resursförbrukning och vård- och utveckling av biologiska värden.

Förvaltningen överlämnar denna kontorsremiss till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Miljöförvaltningen

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Miljöförvaltningen ser positivt på en satsning på lokal och regional klimatomställning. Förvaltningen menar dock att det är viktigt att prioritera de medel som avsätts så att största klimatnytta uppnås för hela satsningen. Därför bör en fortsatt analys som grund för prioriteringar göras.

Förvaltningen anser att satsningar inom områdena upphandling, transporter, hållbart byggande med låg klimatpåverkan och återbruk samt kolinbindning genom återvätning av utdikad organogen mark är exempel på sådana områden.

Förvaltningen anser vidare att konkreta operativa åtgärder som driver på omställningen bör prioriteras framför administrativt arbete och nätverksbyggande hos myndigheter.

Förvaltningen instämmer i att det är viktigt att kommuner, stora som små, har resurser som stöd för att initiera och driva på operativt klimatarbete inom den egna kommunen. Samtidigt är behoven och möjligheterna att uppnå klimatnytta för satsningar större i en stor kommun än i en liten kommun. Förvaltningen anser därför att det bör finnas en fördelningsnyckel för storleken på bidrag till olika kommuner. Här kan t.ex. Energimyndighetens fördelningsnyckel för bidrag till energi- och klimatrådgivningen utgöra ett exempel. Inom energi- och klimatrådgivningen kan mindre kommuner gå samman i ett kluster och dela på en tjänst.

Servicenämnden

Servicenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 25 oktober 2022 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Serviceförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 oktober 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Serviceförvaltningen är positiv till underlaget för klimatpolitisk handlingsplan. Förslaget har en positiv påverkan på Agenda 2030 mål 12 om hållbar konsumtion och produktion. Förslaget skapar en förstärkt förmåga för regionala och kommunala aktörer att konsumera hållbart.

Flera av förslagen i handlingsplanen är bra ur många aspekter. Förslaget om klimatomställningsfunktion i samtliga kommuner, kan ge en ökad förmåga för kommuner att ta ett helhetsperspektiv i klimatomställningsarbetet och verka för en effektiv samverkan mellan förvaltningar. Men även effektiv samverkan med andra aktörer. Att ha ett helhetsperspektiv i omställningsarbetet är ibland nödvändigt då viss omställning kan innebära högre kostnader för en inblandad förvaltning medan totalkostnaden för en kommun som helhet kan vara lägre samtidigt som det ger en lägre klimatpåverkan.

Förslaget om utökat stöd till framförallt kommuner genom fleråriga statliga stöd för regionala funktioner för upphandlingssamordning är också positivt. I detta förslag kan medel sökas för utveckling och tillämpning av klimatkrav i upphandling. Att utarbeta klimatkrav i upphandling är ett komplext och ibland svårt arbete. Det tar oftast mer tid, då man ofta behöver ha mer samverkan med leverantörer på marknaden än normalt. Att då kunna söka medel för att testa nya krav kan göra att en kommun har möjlighet att vara mer offensiv i sin kravställning än annars.

Serviceförvaltningen anser att det är viktigt att det är upphandlingsmyndigheten som, enligt förslag 8, får medel och uppdrag för att ta fram och upprätthålla vägledningar för utformning av kommuners och regioners upphandlingsriktlinjer inklusive tydliga rekommendationer för när livscykelkostnadsberäkningar ska tas fram vid upphandling. Upphandlingsmyndigheten har redan det nationella ansvaret att stärka den strategiska betydelsen av offentlig upphandling. Därför är det naturligt att medel och uppdrag läggs på myndigheten som kan samordna kommuner och regioner även i denna fråga, för att driva utvecklingen av innovativa lösningar för en snabb klimatomställning.

Som Sveriges största kommun ska Stockholms stad vara ledande i arbetet med lokal och regional klimatomställning och bör nyttja offentlig upphandling som ett verktyg för att accelerera den gröna omställningen. Att alltid ligga i framkant och vara med och utmana leverantörsmarknaden kräver också resurser och samordning. Genom förslagen i handlingsplanen ger det Stockholm en möjlighet att fortsätta använda offentlig upphandling som ett verktyg i omställningen.

Trafikkontoret

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 26 oktober 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Trafikkontoret ställer sig positiv till utredningens syfte att bidra till lokal och regional klimatomställning i hela landet. Kontoret välkomnar särskilt förslagen gällande "Ledarskap för klimatomställning" och "Myndighetslyft för kommuner och regioners klimatomställning". Trafikkontoret hade dock välkomnat ännu fler konkreta förslag som möjliggör och underlättar för kommunerna att minska klimatpåverkan. Kontoret ser behov av förändringar i befintligt regelverk för att underlätta omställningen, vilket beskrivs vidare i sista stycket. Kontoret noterar att staden har flera av de delar på plats som föreslås i kommunalt och regionalt klimatlyft. Trafikkontoret följer Stockholms stads miljöprogram och klimathandlingsplan. Där finns tydliga visioner, riktning, mål och ledarskap. Vad gäller ramvillkor och kravnivåer finns en del arbete redan gjort bland annat genom de "Gemensamma miljökraven för entreprenadupphandlingar", men vidare utveckling pågår bland annat för att se hur kontoret kan ställa tydligare krav på elfordon/arbetsmaskiner i upphandling. Trafikkontoret deltar i stadens arbete inom både det svenska klimatkontraktet (Viable Cities) och det europeiska klimatkontraktet (NetZeroCities). Kontoret deltar även i andra forsknings- och utvecklingsprojekt.

Trafikkontoret berörs i särskilt följande förslag: förslag 6. Regional upphandlingssamordning; förslag 7. Regional mobilitets- och tillgänglighetssamordningsfunktion samt förslag 8 Ökade klimatkrav i offentlig upphandling.

Förslag 6. Regional upphandlingssamordning;

Ett regionalt stöd bör underlätta för många mindre upphandlade kommuner och regioner. Trafikkontoret och Stockholms stad påverkas antagligen inte allt för mycket eftersom staden är en stor upphandlare och har mycket egen kompetens och nätverkande. Kontoret anser att det är bra med statligt stöd för klimatkrav i upphandlingar och att det är positivt att samordningen även innefattar avtalsuppföljningen samt ska verka för leverantörsdialog och extern kommunikation.

Förslag 7. Regional mobilitets- och tillgänglighetssamordningsfunktion

Trafikkontoret ser positivt på möjligheten att söka medel för mjukare åtgärder och kunskapsuppbyggnad när det gäller transporteffektivitet. Den typen av åtgärder riskerar ofta att prioriteras bort i de övergripande budgetdiskussionerna. Kontoret håller med utredningens intentioner om att mer kunskap behöver delas kring åtgärder för transporteffektivitet. Här är det extra viktigt att titta på åtgärdernas effektivitet och även göra bedömningar av hur snabbt åtgärderna kan genomföras och ge effekt på transportarbetet. Eftersom en så stor del av våra städer redan är byggd är det av särskild vikt att fokusera på den typen av åtgärder som kan genomföras i den byggda miljön snarare än markanvändning i nya områden.

När det gäller den föreslagna regionala samordnarrollen ser trafikkontoret att förtjänsterna av en sådan roll troligen inte är störst i Stockholmsregionen. Det finns redan mycket kunskap och relativt många resurser som jobbar med frågan även om det skiljer sig mellan kommuner. Stockholmsregionen är så stor att en samordnarfunktion skulle få begränsade möjligheter att driva arbete. Det är viktigt att tydliggöra att samordnaren inte bör ta fram nya kritiska styrdokument i Stockholmsregionen eftersom det redan finns i stor utsträckning. Med tanke på regionens komplexitet kan det däremot finnas en funktion av samordnande arbete som pekar på vilka saker som är aktuella inom området.

Förslag 8 Ökade klimatkrav i offentlig upphandling.

Förslaget att Upphandlingsmyndigheten ska ta fram vägledningar för klimatpåverkan och tydliga rekommendationer för hur och när livscykelanalyser och livscykelkostnadsanalyser bör användas välkomnas av kontoret. Liksom förslaget att relevanta myndigheter ska utveckla tillsyn och statistik samt starta arbetet för att bygga upp en databas med livscykelanalyser och livscykelkostnader. Kontoret menar också att det är bra med en nationell vägledning för tillämpning av de nya kraven i lagen (2011:846).

Övriga synpunkter

Trafikkontoret hade önskat att utredningen lade fram fler konkreta förslag som möjliggör och underlättar för kommunerna att minska klimatpåverkan. Kontoret ser behov av förändringar i befintligt regelverk för att underlätta omställningen. Kontoret

ser behov att utreda möjligheten att köra längre och tyngre fordon för att effektivera transporter och minska transportarbetet. Det har visat sig svårt att ge annat än tillfälliga dispenser för den typen av fordon eftersom det inte går att reglera drivlina inom ramen för lokala trafikföreskrifter idag. Ett större grepp behöver tas kring reglering och lagstiftning för att kunna erbjuda detta som ett alternativ i större skala.

Staden arbetar för att minska koldioxidutsläppen från vägtrafiken genom till exempel elektrifiering, främjandet av förnybara drivmedel (t.ex. biodrivmedel) och investeringar i stadsmiljön för ett transporteffektivt samhälle. För att åstadkomma en fossilfri transportsektor krävs ett skifte till fordon som kör på el eller förnybara bränslen. Inom de närmaste åren är det troligt att fordonsflottan ställer om till att i hög grad utgöras av elbilar och laddhybrider. Staden har idag få styrmedel utöver miljözoner, upplåtelse av mark för laddning och upphandling för att bygga upp efterfrågan på elbilar. Staden har i en klimathandlingsplan t.ex. tydliggjort behovet av en trängselskatt som styr mot elfordon. Idag är trängselskattebeloppen desamma för alla typer av bilar och även tunga fordon. Ett effektivt sätt att styra över marknaden mot en elbilsintroduktion är en differentiering av trängselskattebeloppen, med avseende på fordonens CO₂ e utsläpp (som klimatåtgärd) och NOX utsläpp (som luftkvalitetsåtgärd).

Enligt stadens klimathandlingsplan och kommunfullmäktiges budget ska laddinfrastrukturen byggas ut enligt ambitiösa målsättningar. Trafikkontoret har flera utmaningar kring anläggande av laddplatser på gatumark och arbetet är förenat med höga kostnader och långa ledtider. Inom Stockholms stad finns en privat nätägare. Trafikkontoret ser förbättringspotential vad gäller informationsdelning kopplat till tillgänglig kapacitet i elnätet samt långa ledtider. Dessa har tidigare gällt nätutredningar men gäller nu främst framdragnings av el till platsen för etablering av laddinfrastruktur.

Lagstiftningen för elbilar och reglering av laddplatser behöver tydliggöras och utvecklas. Kontoret hade välkomnat att frågan om att elfordon ska kunna definieras som trafikantgrupp eller fordonsslag enligt Lag (2001:559) om vägtrafikdefinitioner utreddes. Det skulle ge utökade möjligheter att reglera specifikt för elfordon samt, om man så vill, införa differentierade parkeringsavgifter. Lagstiftningen behöver även förtydligas gällande hur laddplatser kan kombineras med exempelvis lastplats, taxiplats, m.fl. i enlighet med trafikförordningen och vägmärkesförordningen. Vidare krävs det också enkla och enhetliga betallösningar för att minska tröskeln till att välja elbil. Det blir mer angeläget i takt med att nya laddoperatörer kommer ut på marknaden. Här önskar kontoret att utredningen också hade fokuserat på hur dessa hinder hade kunnat avhjälpas.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 oktober 2022 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

2. Beslutet justeras omedelbart.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 september 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen ställer sig positiv till förslagen i remissen. Förvaltningens möjligheter att minska sin klimat- och miljöpåverkan ligger främst inom området inköp. Förvaltningen har redan i dag ett väl utvecklat arbete för att minska klimatpåverkan och skärpa miljökraven inom framför allt skolmåltider och upphandlingar.

Förvaltningen ser positivt på förslaget om utvecklad och standardiserad klimatstatistik. Förvaltningen vill betona vikten av en god dialog med kommunerna i det arbetet, för att kunna dra nytta av redan befintliga uppföljningsmetoder och undvika dubbelarbete.

Konsekvenser för barn och barns rättigheter samt för jämställdhet

Då ärendet är en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för barn och barns rättigheter samt jämställdhet.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen, samt att beslutet justeras omedelbart med anledning av remissens svarstid.